

О. Г. Сидорчук,

*кандидат економічних наук,
ORCID 0000-0002-7078-1557,*

*Львівський регіональний інститут державного
управління НАДУ при Президентіві України, м. Львів:*

О. О. Хандій,

*кандидат економічних наук,
ORCID 0000-0002-7926-9007,*

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ.

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Постановка проблеми. В умовах політичної, соціально-економічної, ціннісної кризи та військового конфлікту Україна потребує зміни підходів у системі державного управління відносинами, які спрямовані на конструктивну взаємодію держави, суспільства та громадян задля подолання кризових явищ та досягнення етапу соціально-економічного зростання. По-новому сприймається на всіх рівнях управління сутність понять «безпеки» та «захисту» національних, суспільних та особистісних інтересів, забезпечення соціального здоров'я та благополуччя, змінюється пріоритетність та ступінь впливовості внутрішніх і зовнішніх загроз соціальній безпеці.

Соціальна безпека забезпечує досягнення не тільки соціального прогресу, але й економічного розвитку, запобігання та нейтралізацію загроз у соціальній та економічній сферах і ключова роль в цьому процесі належить формуванню і реалізації державного регулювання соціальної безпеки на науково обґрунтованій основі.

В умовах соціально-економічної кризи, зростання негативних соціальних явищ порушення прав та свобод людини, соціальної нерівності та соціальної несправедливості відбувається часткове перенесення відповідальності за протидію соціальним ризикам та загрозам на населення внаслідок реверсного руху від «розбудованої» до «обмеженої» держави, зосередженої, передусім, на захисті основних свобод (зокрема економічної свободи) [1]. Одночасно національне законодавство у сфері соціальної безпеки не відображає еволюцію трудових і соціальних відносин, пов'язану з проявами кризи індустріальної моделі, а певна жорсткість його норм є чинником послаблення інфорсменту (або правозастосування) [2, с. 312-313]. Отже, ефективне державне регулювання соціальної безпеки України потребує відповідного інституційного та дієвого нормативно-правового забезпечення. Тому актуалізується потреба у визначенні інституційних та нормативно-правових засад щодо формування і забезпечення соціальної безпеки України.

Забезпечення соціальної безпеки і людини, і суспільства, і держави має стати центральним концеп-

том, навколо якого повинна структуруватися діяльність всіх гілок влади на всіх її рівнях, бо саме гарантування соціальної безпеки є необхідною передумовою позитивного сприйняття суспільством діяльності правлячої еліти і зростання довіри до неї, а також успішної реалізації проголошених реформ в Україні [3]. Трансформація соціальної моделі управління під впливом глобалізаційних процесів потребує підвищеної уваги до інституційного забезпечення державного регулювання соціальної безпеки України.

Аналіз публікацій за визначеною темою. Актуальність обраного напрямку дослідження підтверджується великою кількістю робіт, присвячених удосконаленню системи соціальної безпеки, структури та механізму забезпечення її державного регулювання. Теоретичні основи та практичні аспекти забезпечення соціальної безпеки як на державному, так і регіональному рівнях представлені в роботах [4-8]. Питання забезпечення економічної безпеки розглядаються у взаємозв'язку із соціальною безпекою на різних рівнях у статтях [9-12]. Останні тенденції та перспективи соціальної безпеки в Україні за результатами проведеного експертного дослідження представлені в монографії [3]. Механізм управління соціальною безпекою в державі та його трансформація є об'єктом постійного вивчення наукових шкіл, які очолюють Е.М. Лібанова, О.Ф. Новікова, А.М. Колот. Дослідники в своїх працях розглядають соціальну безпеку та її забезпечення як невід'ємний елемент національної безпеки та напрям державного управління, що є неможливим без розгляду нормативно-правового та організаційно-економічного забезпечення. Проте, в умовах постійних трансформацій завжди залишається місце науковому пошуку шляхів адаптації інституційного забезпечення державного регулювання соціальної безпеки потребам та викликам сьогодення.

Метою статті є визначення особливостей інституційного забезпечення державного регулювання соціальної безпеки України та напрямів його удосконалення.

Виклад основного матеріалу статті. Система державного управління дбає про забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя, прагнучи розвивати і зміцнювати демократичну, соціальну, правову державу. Відповідно до ст. 3 Конституції України «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави». Тим самим Основний Закон України проголошує високу пріоритетність та значущість соціальної безпеки в системі державного управління, яка визначається рівнем життя населення, його благополуччям, рівнем забезпечення соціальної та економічної безпеки, реалізацією системи превентивних заходів, спрямованих на подолання зовнішніх та внутрішніх загроз національній безпеці, передбачених стратегічними документами, програмами, концепціями та планами дій.

Чинна Стратегія національної безпеки України серед актуальних загроз виділяє економічну кризу, виснаження фінансових ресурсів держави, зниження рівня життя населення, на усунення яких мають бути здійснені економічні реформи, спрямовані на створення умов для подолання бідності і надмірного майнового розшарування в суспільстві, наближення соціальних стандартів до рівня держав Центральної і Східної Європи – членів ЄС, досягнення економічних критеріїв, необхідних для набуття Україною членства в ЄС [13]. Визначення завдань соціальної безпеки через досягнення економічної безпеки, і в першу чергу, фінансової стабільності та економічного зростання є логічно пов'язаним, але нівелює значущість та важливість соціальної безпеки в системі національної безпеки і створює передумови появи нових соціальних загроз та негативного розвитку складних соціальних явищ та процесів. Основні напрями державної політики національної безпеки України щодо подолання економічної кризи мають знайти своє втілення в економічній політиці України, а подолання соціальної кризи потребує відповідних напрямів та заходів державного регулювання в соціальній політиці України, які відповідають міжнародним критеріям високої якості життя населення та забезпечують достатній рівень соціальної безпеки.

За результатами дослідження [3], учасниками якого є автори цієї роботи, до основних перешкод на шляху державного управління, які стримують формування та розвиток соціальної безпеки в Україні належать:

- незатребуваність відповідальності керівництва держави за погіршення стану національної та соціальної безпеки (так вважає 54,3% опитаних);
- невизначеність соціальної безпеки у чинній Стратегії національної безпеки (42,9%);

- неврегульованість державою процесів поглиблення соціальної і майнової диференціації, зростання соціальної нерівності (42,9%);

- відсутність у положеннях про діяльність органів влади завдань, повноважень, обов'язків та відповідальності щодо забезпечення соціальної безпеки (30,5%);

- невизначеність пріоритетів, напрямів та заходів із забезпечення соціальної безпеки у регіональних стратегіях розвитку (28,6%);

- неготовність державних службовців сприймати інститути громадянського суспільства як партнерів (27,6%).

Окрім визначених перешкод негативний вплив на розвиток соціальної безпеки, на думку опитаних, відбувається через відсутність положень з соціальної безпеки у Державних стратегіях розвитку України до 2020 та 2030 рр., а також неналежна координація діяльності Ради національної безпеки та оборони України з Міністерством соціальної політики щодо забезпечення соціальної безпеки.

Невизначеність соціальних загроз в стратегічних документах держави серед актуальних та пріоритетних обумовлено неврегульованістю та недоліками державного управління. Це не сприяє повною мірою подолання соціальних загроз держави, суспільства, людини. Соціальні загрози сьогодення на рівні кожного громадянина представлені:

- зростанням кількості населення, яке належить до категорії бідних;

- моральною та духовною деградацією населення;

- втратою та розмиванням соціально-культурних цінностей;

- зростанням рівня безробіття;

- збільшенням випадків порушення людських прав та свобод;

- зниженням громадянської активності та зростанням громадянської апатії;

- зневіренням в покращення свого соціально-економічного положення;

- зростанням захворюваності та смертності населення в результаті неефективних реформ в системі охорони здоров'я та погіршення екологічного середовища;

- знеціненням людського життя;

- зниженням рівня соціального захисту та погіршенням стану охорони праці на виробництві;

- зростанням випадків обмеження доступу до інформації та свободи слова в країні;

- знеціненням знань та якісної освіти в системі цінностей молоді;

- збільшенням випадків та «схем» обмеження доступу до участі в управлінні громадян на державному, регіональному та місцевому рівні.

Соціальні загрози, які виникають в результаті неналежного державного управління в соціальній сфері на рівні суспільства пов'язані з:

- реалізацією неефективної соціальної політики;
- неефективними та непрацюючими механізмами соціального діалогу;
- зниженням загального рівня культури та освіченості;
- низькими темпами розвитку державно-приватного партнерства;
- збільшенням соціальної нерівності та несправедливості в суспільстві;
- зниженням рівня довіри населення державним органам влади;
- зменшенням соціально-економічних можливостей розвитку суспільства;
- зростанням правової неграмотності населення;
- зниженням соціальної згуртованості населення на рівні громади, регіону та соціального капіталу на рівні держави;
- зменшенням ефективності взаємодії громадянського суспільства та органів влади.

На рівні держави соціальні загрози, які зростають під впливом неврегульованості питань державного управління включають наступний перелік:

- неефективна державна політика з низькою соціальною орієнтацією;
- зростання корупції на всіх рівнях державної влади та на всіх етапах формування та реалізації соціальної політики;
- недовіра населення усім державним інститутам;
- зниження моральних та духовних цінностей посадових осіб державної влади;
- зростання тінізації в соціальній сфері;
- неспроможність державної політики забезпечити інтеграцію до системи міжнародної безпеки;
- зростання тероризму та неспроможності зупинити агресію інших держав;
- зниження соціальної відповідальності держави перед суспільством;
- недосконалість взаємодії всіх гілок влади та недовіра механізмів державного управління в реалізації соціальної політики.

Подолання та мінімізація впливу визначених загроз потребує відповідного нормативно-правового та інституційного забезпечення.

Інституційне забезпечення державного регулювання соціальної безпеки містить у собі систему інституцій та інститутів, як соціальної, нормативно-правової, так і економічної спрямованості. Серед інституцій, які впливають на забезпечення соціальної безпеки, найвпливовішими є традиції, норми, суспільні правила поведінки та обмеження. Зазначені інституції є складовими соціального капіталу, який, зазвичай, поділяють на когнітивний та структурний на рівні держави, суспільства та мікрорівні (громади, трудового колективу, соціальних груп та об'єднань). Зростання когнітивного соціального капіталу сприймається позитивно при його загальній

орієнтації на соціально-культурні, національні цінності та морально-духовні правила поведінки, оскільки зменшуються прояви соціальної небезпеки. При збільшенні когнітивного соціального капіталу на основі сепаратистських настроїв, деструктивної поведінки, порушення і обмеження прав та свобод інших громадян зростають соціальні загрози як на рівні держави, суспільства, так і людини. Патріотичне виховання, спрямоване на формування національної єдності та ідентичності, соціально-культурне та морально-духовне виховання потребують державної підтримки та м'якого регулювання з урахуванням територіальної та національної приналежності представників громад.

Структурний соціальний капітал формується під впливом державних інститутів та правових норм, соціальних інститутів, спільнот і мереж. Зниження соціальних загроз та зростання структурного капіталу можливо завдяки ефективному інституційному, нормативно-правовому, організаційно-економічному та інформаційному забезпеченню державного регулювання соціальної безпеки. До соціально-економічних інститутів, які впливають на забезпечення соціальної безпеки належать інститут власності, праці, управління, влади, фінансування, ціноутворення, підприємництва, людського потенціалу, конкуренції. Їх функціонування та регулювання здійснюється у порядку, визначеному в українському законодавстві.

Нормативно-правове забезпечення є основою забезпечення соціальної безпеки і включає Конституцію України, систему Законів України у сфері соціальної та економічної політики, регулювання громадської діяльності та державної екологічної політики, укази, розпорядження, постанови, накази та інші нормативно-правові акти, Стратегії, Концепції, програми, Плани дій та заходів, які визначають державні соціальні стандарти і нормативи. Нормативно-правове забезпечення соціальної безпеки ґрунтується на повазі до норм і принципів міжнародного права, враховує реформи, передбачені Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, міжнародними договорами та соціальні стандарти, визначені Законодавством ЄС.

Основні правові положення соціальної безпеки в Україні визначені в Конституції України та Законі України «Про національну безпеку України». В інших Законах України та нормативно-правових актах узгоджуються питання соціального захисту, соціального забезпечення та соціального розвитку України. Так, в ст.11 Конституції України гарантується сприяння державою консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України.

В ст. 13 Конституції України гарантовано право користуватися природними об'єктами; в ст. 14 – право власності на землю; ст. 16 – гарантується за-

безпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України. В ст. 17 захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки визнаються найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу.

Права, свободи та обов'язки людини і громадянина визначені в II розділі Конституції, серед яких невід'ємне право на життя, на повагу до його гідності, на свободу та особисту недоторканність, недоторканність житла, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, на свободу світогляду і віросповідання, об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів. Одночасно надається право громадянам володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності; право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом; право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується; право на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом. Гарантується захист від незаконного звільнення; право на своєчасне одержання винагороди за працю; право на відпочинок та соціальний захист, на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування; на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди; право на освіту, право знати свої права і обов'язки та інші. Зазначені конституційні норми, мають найвищу юридичну силу, є верхнім рівнем ієрархії системи законодавства [13, с. 6]. Їх реалізація гарантує досягнення соціальної безпеки та обумовлює націленість державного управління на захист цих прав.

Дотримання прав і свобод людини та громадянина, визначених в Конституції України потребує реалізації в державних стандартах та деталізації в нормативно-правових актах, які містять норми права.

Законодавче забезпечення державного регулювання соціальної безпеки включає закони України у сфері національної безпеки, праці, соціальної, економічної та екологічної політики: Закон України «Про національну безпеку України», Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики»; Кодекс законів про працю України, закони України «Про оплату праці», «Про охорону праці», «Про зайнятість населення»; Закон України «Про прожитковий мінімум», Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, Закон України «Про соціальні послуги»; Податковий кодекс України, Господарський кодекс

України, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», Кодекс цивільного захисту України, Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» та ін.

Проте, соціальна безпека в системі державного управління залишилася декларованою у законодавстві про соціальну безпеку, а на практиці – несформованою та нереалізованою. При посиленні економічної, зовнішньої- та внутрішньополітичної нестабільності в Україні, значному впливі внутрішніх і зовнішніх загроз на національну і соціальну безпеку різко зростає запит на прийняття і реалізацію заходів задля стабілізації ситуації і виходу України на траєкторію відновлення і розвитку.

Основні засади державної політики та повноваження органів державної влади у забезпеченні національної, енергетичної, соціальної, економічної, екологічної, інформаційної та кібербезпеки визначені у законодавстві України про національну безпеку України та про засади внутрішньої і зовнішньої політики. Деталізація положень законодавчих актів відбувається шляхом прийняття постанов Кабінету Міністрів України та інших підзаконних актів у сфері соціальної безпеки.

Державне регулювання соціальної безпеки здійснюється через систему інституційних, соціально-економічних, організаційно-управлінських, політико-правових, інформаційних та інших механізмів, що спрямовані на виконання законів, нормативно-правових й стратегічних документів у сфері соціальної безпеки та нормами соціальних стандартів і гарантій, визначених в Законі України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії».

Інституційне забезпечення ефективного державного регулювання соціальної безпеки України має здійснюватися відповідно до якісних критеріїв та цільових орієнтирів. Якісними критеріями ступеня захищеності соціальних інтересів держави, суспільства та людини виступають: забезпечення гідного рівня життя; забезпечення гідної праці; формування багаточисельного середнього класу; забезпечення реалізації основних прав, гарантій і свобод людини; відсутність загроз життю людини, їх мінімізація; високі державні соціальні стандарти та соціальні гарантії й забезпечення їх реалізації, високий рівень соціальної відповідальності та ефективний соціальний діалог; конструктивна взаємодія основних суб'єктів суспільних відносин.

Потребує удосконалення забезпечення нормативно-правового механізму державного регулювання соціальної безпеки України за напрямками:

– внесення змін до Стратегії національної безпеки України щодо визначення окремого напрямку державної політики національної безпеки – забезпечення соціальної безпеки з деталізацією конкретних заходів;

– посилення контролю дієвості та достатності законодавчої і нормативно-правової бази забезпечення соціальної безпеки;

– розробка науково-методичних та правових положень розвитку системи соціального захисту населення, яка відповідатиме соціальним стандартам розвинених європейських країн;

– визначення розподілу повноважень та обов'язків органів державної влади і місцевого самоврядування щодо забезпечення соціальної безпеки в умовах децентралізації та їх відповідної координації;

– удосконалення нормативно-правового забезпечення соціальної безпеки шляхом адаптації до міжнародних вимог та соціальних стандартів.

Висновки. Інституційне забезпечення державного регулювання соціальної безпеки в Україні представлено системою інституцій та інститутів соціальної, нормативно-правової та економічної спрямованості. Основу інституційного забезпечення становить нормативно-правове забезпечення, яке визначає права та свободи громадян України, здійснює розподіл повноважень та обов'язків державних органів влади щодо забезпечення соціальної безпеки. Недосконалість державного управління та нерегульованість питань з забезпечення соціальної безпеки на всіх рівнях прийняття державних рішень створюють умови виникнення нових соціальних загроз та поглиблення негативного впливу існуючих соціальних ризиків та небезпек.

До основних перешкод на шляху державного управління, які стримують формування та розвиток соціальної безпеки в Україні, належать незатребуваність відповідальності керівництва держави за погіршення стану національної та соціальної безпеки, невизначеність соціальної безпеки у чинній Стратегії національної безпеки; нерегульованість державою процесів поглиблення соціальної і майнової диференціації, зростання соціальної нерівності; відсутність в положеннях про діяльність органів влади завдань, повноважень, обов'язків та відповідальності щодо забезпечення соціальної безпеки. Подолання зазначених перешкод є першочерговими кроками на шляху до досягнення соціальної безпеки в Україні.

Перспективи подальших наукових досліджень у напрямку державного регулювання соціальної безпеки вимагають визначення ризиків та небезпек у соціально-трудої сфері за умов прискореного впровадження цифровізації економіки та суспільства з метою їх попередження, мінімізації та недопущення.

Література

1. **Balcerowicz L.** W kierunku organicznego państwa. Drugie wydanie. The World Bank Group. Washington D.C., 2004. URL: https://www.balcerowicz.pl/pliki/artykuly/3_toward_a_limited_state.pdf (дата зве-

рнення: 05.12.2017). 2. **Новак І.М.** Теорія трудової вартості та маржиналізм: майбутнє трудового права. *Тенденції розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення: зб. наук. праць*: матеріали І міжнар. наук.-практ. конф., 25-26 квіт. 2013 р.; за ред. М.І. Іншина, Н.М. Хуторян, В.І. Щербини. К.: Ніка-Центр, 2013. С. 308-314. 3. **Стан** та проблеми соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки: монограф. / О.Ф. Новікова та ін. Київ; Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2018. 184 с. 4. **Домбровська С.М.** Механізми забезпечення державної соціальної безпеки в Україні. URL: <http://official.chdu.edu.ua/article/viewFile/60614/56354> (дата звернення: 12.04.2018). 5. **Новікова О.Ф.** Соціальна безпека: організаційно-економічні проблеми і шляхи їх вирішення. Донецьк: ІЕП НАН України, 1997. 460 с. 6. **Сиченко О.О.** Соціальна безпека в системі національної безпеки держави. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Сер.: Державне управління. 2012. Т. 186. Вип. 174. С. 34–38. 7. **Шахматова Т.А.** Тенденції формування та розвитку системи забезпечення соціальної безпеки національної економіки. *Університетські наукові записки*. 2014. № 4. С. 249–256. 8. **Подольська Є.А., Назаркін П.О.** Новий сенс й інноваційні способи забезпечення соціальної безпеки. *Вісник Одеського національного університету*. Серія : Соціологія і політичні науки. 2015. Т. 20. Вип. 2. С. 19–25. 9. **Язлюк Б.О.** Теоретичні основи сутності та змісту соціально-економічної безпеки. *Економічний аналіз*. 2014. Т. 16(1). С. 149–154. 10. **Антошкін В.К.** Сутність соціально-економічної безпеки регіонів та її зв'язок з національною безпекою держави. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2014. № 3. С. 17–23. 11. **Новікова О.Ф.** Трансформація проблем переселенців Донбасу: от соціальної захисти к ресурсу розвитку. *Економічний вісник Донбасу*. 2017. № 2(48). С. 4-14. 12. **Іванов С.Н.** Состояние и проблемы социально-экономического развития Украины. *Економічний вісник Донбасу*. 2016. № 3(45). С. 32-49. 13. **Стратегія** національної безпеки України (затверджена указом Президента України від 26.05.2015 р. № 287/2015). *Офіційний вісник Президента України*. 2015. № 13. Ст. 874. 14. **Оргинський В.** Аналіз нормативно-правової основи забезпечення економічної безпеки. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. Юридичні науки. 2016. № 855. С. 4-12.

References

1. **Balcerowicz, L. W.** (2004). *Kierunkus Organic Pollution*. Drugie wydanie. The World Bank Group. Washington D.C. Retrieved from https://www.balcerowicz.pl/pliki/artykuly/3_toward_a_limited_state.pdf. [in Polish].

2. **Novak, I.M.** (2013). The theory of labor cost and marginality: the future of labor law. *Tendentsii rozvytku nauky trudovoho prava ta prava sotsialnoho zabezpechennia: zb. nauk. prats.* Kyiv, Nika-Tsentr, pp. 308-314. [in Ukrainian].

3. **Novikova, O.F., Sydoruk, O.H. & Pankova O.V.** (2018). *The state and problems of social security in*

Ukraine: expert assessments: a monograph. Kiev; Lviv, LRIT NAPA. 184 p. [in Ukrainian].

4. Dombrovska, S.M. (2015). Mechanisms of State Social Security in Ukraine. *Naukovi pratsi. Derzhavne upravlinnia*, 242 (254), 28-32. Retrieved from <http://official.chdu.edu.ua/article/viewFile/60614/56354> [in Ukrainian].

5. Novikova, O.F. (1997). *Social Security: organizational and economic problems and their solutions*. Donetsk, IEP NAN Ukrainy [in Ukrainian].

6. Sychenko, O.O. (2012). Social security in the system of national security of the state. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu «Kyievo-Mohylianska akademiia»*. Ser.: *Derzhavne upravlinnia*, Vol. 186(174), pp. 34-38 [in Ukrainian].

7. Shakhmatova, T.A. (2014) Trends in the formation and development of a system for ensuring the social security of the national economy. *Universytetski naukovi zapysky*, 4, pp. 249-256 [in Ukrainian].

8. Podolska, Ye.A. & Nazarkin, P.O. (2015). New sense and innovative ways to ensure social security. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Seriya : Sotsiolohiia i politychni nauky*, 20 (2), pp. 19-25 [in Ukrainian].

9. Yazliuk, B.O. (2014). Theoretical foundations of the essence and content of socioeconomic security. *Ekonomichniy analiz*, 16 (1), pp. 149-154 [in Ukrainian].

10. Antoshkin, V.K. (2014). The essence of socioeconomic security of the regions and its connection with the national security of the state. *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu*, 3, pp. 17-23 [in Ukrainian].

11. Novykova, O.F. (2017). Transformation of Donbass Resettlement Problems: From Social Protection to Resource of Development. *Ekonomichniy visnyk Donbasu*, 2 (48), pp. 4-14 [in Russian].

12. Yvanov, S.N. (2016). State and problems of socio-economic development of Ukraine. *Ekonomichniy visnyk Donbasu*, 3 (45), pp. 32-49 [in Russian].

13. Strategy of National Security of Ukraine (2015) (approved by Decree of the President of Ukraine dated May 26, 2015 № 287/2015). *Ofitsiyniy visnyk Prezidenta Ukrainy*. No. 13, 874 [in Ukrainian].

14. Ortynskiy, V. (2016). Analysis of the Regulatory Framework for Ensuring Economic Security. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika"*. *Yurydychni nauky*, 855, pp. 4-12 [in Ukrainian].

Сидорчук О. Г., Хандій О. О. Інституційне забезпечення державного регулювання соціальної безпеки

В умовах системної кризи в Україні знижується потенціал соціально-економічного розвитку, зростає соціальна нерівність в суспільстві, стримуються процеси інтеграції в ЄС та укріплюється нестабільність. Державне регулювання соціальної безпеки відповідає за зміну ситуації, за підвищення ефективності інституційного забезпечення, яке має враховувати потреби та виклики сьогодення. Дослідження особливостей інституційного забезпечення державного регулювання соціальної безпеки та напрямів його удосконалення стало метою статті.

В роботі визначені основні перешкоди на шляху державного управління, які стримують формування та зміцнення соціальної безпеки в Україні, та призводять до виникнення нових соціальних загроз, що класифіковані та систематизовані в роботі за трьома групами: соціальні загрози людини, суспільства, держави.

Інституційне забезпечення державного регулювання соціальної безпеки представлено як система інституцій та інститутів соціальної, нормативно-правової, економічної спрямованості, а також їх взаємодія. Зазначено, що основу інституційного забезпечення становить нормативно-правова складова. Обґрунтовано, що соціальна безпека в системі державного управління залишилася декларованою у правових документах України, а на практиці – несформованою та нереалізованою.

Для удосконалення нормативно-правового механізму державного регулювання соціальної безпеки України запропоновані заходи, спрямовані на внесення змін до стратегічних документів України щодо визначення окремого напрямку державної політики національної безпеки – забезпечення соціальної безпеки; посилення контролю дієвості та достатності законодавчої і нормативно-правової бази забезпечення соціальної безпеки; розробку науково-методичних та правових положень розвитку системи соціального захисту населення; визначення розподілу повноважень та обов'язків органів державної влади і місцевого самоврядування щодо забезпечення соціальної безпеки в умовах децентралізації та їх відповідної координації; удосконалення нормативно-правового забезпечення соціальної безпеки шляхом адаптації до міжнародних вимог та соціальних стандартів.

Ключові слова: інституційне забезпечення, соціальна безпека, національна безпека, державне регулювання, нормативно-правове забезпечення, соціальні загрози.

Сидорчук О. Г., Хандій Е. А. Институциональное обеспечение государственного регулирования социальной безопасности

В условиях системного кризиса в Украине снижается потенциал социально-экономического развития, растет социальное неравенство в обществе, сдерживаются процессы интеграции в ЕС и укрепляется нестабильность. Государственное регулирование социальной безопасности отвечает за изменение ситуации, за повышение эффективности институционального обеспечения, которое должно учитывать потребности и вызовы сегодняшнего дня. Исследование особенностей институционального обеспечения государственного регулирования социальной безопасности и направлений его совершенствования стало целью статьи.

В работе определены основные препятствия на пути государственного управления, которые сдерживают формирование и укрепление социальной безопасности в Украине, и приводят к возникновению новых социальных угроз. Социальные угрозы классифицированы и систематизированы по трем группам: социальные угрозы человека, общества, государства.

Институциональное обеспечение государственного регулирования социальной безопасности представлено как система институций и институтов социальной, нормативно-правовой, экономической направленности, а также их взаимодействие. Отмечено, что основу институционального обеспечения составляет нормативно-правовая составляющая. Обосновано, что социальная безопасность в системе государственного управления осталась декларированной в правовых документах Украины, а на практике - несформированной и нереализованной.

Для усовершенствования нормативно-правового механизма государственного регулирования социальной безопасности Украины предложены меры, направленные на внесение изменений в стратегические документы Украины, связанные с выделением отдельного направления государственной политики национальной безопасности - обеспечение социальной безопасности; усиление контроля над эффективностью и достаточностью законодательной и нормативно-правовой базы обеспечения социальной безопасности; разработку научно-методических и правовых положений развития системы социальной защиты населения; определение полномочий и обязанностей органов государственной власти и местного самоуправления по обеспечению социальной безопасности в условиях децентрализации и их соответствующей координации; совершенствование нормативно-правового обеспечения социальной безопасности путем адаптации к международным требованиям и социальным стандартам.

Ключевые слова: институциональное обеспечение, социальная безопасность, национальная безопасность, государственное регулирование, нормативно-правовое обеспечение, социальные угрозы.

Sydorchuk O., Khandii O. Institutional support of state regulation of social security

Under the conditions of a systemic crisis in Ukraine, the potential for socioeconomic development is decreasing, social inequality in society is growing, integration processes in the EU are being held back, and instability is growing stronger. State regulation of social security is re-

sponsible for changing the situation, for increasing the effectiveness of institutional support, which should take into account the needs and challenges of today. The study of the features of institutional support of state regulation of social security and the directions of its improvement had become the goal of the article.

The main obstacles to public administration that hinder the formation and strengthening of social security in Ukraine, and lead to the emergence of new social threats were identified in the article. Social threats were classified and systematized into three groups: social threats of a person, society, state.

Institutional provision of state regulation of social security was presented as a system of institutions and institutes of social, regulatory, economic orientation, as well as their interaction. The basis of institutional support is the regulatory component. Social security in the public administration system remained declared in the legal documents of Ukraine, and in practice – unformed and unrealized – was justified in the article.

Measures have been proposed to improve the regulatory mechanism of state regulation of social security of Ukraine. These measures include making changes to the strategic documents of Ukraine related to the allocation of a separate direction of the state policy of national security – ensuring social security. It is necessary to strengthen control over the effectiveness and adequacy of the legislative and regulatory framework for ensuring social security and to develop scientific, methodological and legal provisions for the development of the system of social protection of the population. Important areas for improving the mechanism of state regulation of social security are the determination of the powers and responsibilities of state and local authorities to ensure social security in a decentralized environment and their appropriate coordination and improvement of the regulatory and legal provision of social security through adaptation to international requirements and social standards.

Keywords: institutional support, social security, national security, government regulation, regulatory support, social threats.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2019
Прийнято до друку 28.03.2019